

Zemanek, Alicja

Jubileusz 80-lecia Instytutu Botaniki UJ oraz 40-lecia Instytutu Botaniki PAN (Kraków, 29 września - 2 października 1993 r.)

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 39/1, 173-175

1994

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Pierwszego dnia, po uroczystym otwarciu obrad przez dyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej, Artura Jazdona – referaty wygłosili:

– Jerzy Dobrzycki: *Ojciec i syn – historia nauki Ludwika Antoniego i Aleksandra Birkenmajerów*

– Bronisław Średniawa: *Skroplenie powietrza przez fizyków polskich (na marginesie książki Aleksandra Birkenmajera)*

– ks. Marian Kurdziałek: *Aleksander Birkenmajer – „historyk filozofii średniowiecznej”*

Dzień drugi poświęcony był głównie bibliotekarskim zasługom uczonego. Przemawiali:

– Zbigniew Sławiński: *Poznański okres działalności Aleksandra Birkenmajera*

– Janisław Osiegiłowski: *Sprawa ochrony książki bibliotecznej w ujęciu Aleksandra Birkenmajera.*

Nie dojechał znany literat, Marek Skwarnicki, który z powodu ciężkiej choroby nie zdołał przedstawić referatu, nazwanego *Bibliofilskim wspomnieniem* o Aleksandrze Birkenmajerze i Stanisławie Piotrze Koczorowskim. – Andrzej Biernacki zgłosił komunikat *Aleksandra Birkenmajera młodzieńczy „testament” naukowy* (o zachowanym dokumencie, w którym badacz szkicował przyszłe potrzeby studiów w zakresie swojej dyscypliny, był bowiem przekonany, że życie jego nie potrwa długo).

Obradom towarzyszyła wystawa okolicznościowa, poświęcona pracom Aleksandra Birkenmajera, pieczołowicie przygotowana przez wdzięcznych mu pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu.

Prasa poznańska poświęciła zebraniu przychylnie wzmianki.

Drukowane w tym numerze „Kwartalnika” s. 71–104 rozprawy są pokłosiem tej Birkenmajerowej sesji, na której spotkali się pracownicy naszego Instytutu z uczonymi z Poznania, Uniwersytetu Jagiellońskiego i Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Andrzej Biernacki
(Warszawa)

**JUBILEUSZ 80-LECIA INSTYTUTU BOTANIKI UJ
ORAZ 40-LECIA INSTYTUTU BOTANIKI PAN
(KRAKÓW, 29 WRZEŚNIA – 2 PAŹDZIERNIKA 1993 R.)**

W dniach od 29 września do 2 października 1993 r. najstarszy w Polsce, krakowski ośrodek rozwoju botaniki obchodził podwójny jubileusz: 80-lecia Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz 40-lecia Instytutu Botaniki im. W. Szafera Polskiej Akademii Nauk. Uczelnia krakowska jest jedną z nielicznych w świecie placówek, w której botanika rozwija się nieprzerwanie od czasów średniowiecza. Pierwsze prace o roślinach, napisane przez profesorów Wydziału Lekarskiego po-

wstały pod koniec XVI w. Osobną katedrę *simplicium* (botaniki lekarskiej) założono w 1609 r. Współczesna botanika krakowska (podobnie jak i inne nauki przyrodnicze w tej uczelni) wywodzi się z katedry chemii i historii naturalnej, utworzonej z inicjatywy Hugona Kołłątaja w 1780 r. W 1847 r. wyodrębniono z niej osobną katedrę botaniki, przekształconą w 1913 r. w Instytut Botaniczny (obecnie – Instytut Botaniki). Organizatorem tej placówki był badacz flory Polski i Jawy, Marian Raciborski. Jego uczeń i długoletni następca, Władysław Szafer, zasłużony dla rozwoju botaniki, ochrony przyrody i organizacji nauki w naszym kraju, przyczynił się do utworzenia w 1953 r. w obrębie Polskiej Akademii Nauk nowego Instytutu Botaniki, nazwanego później jego imieniem. Obydwie, siostrzane jednostki, działające od wielu lat w budynku przy ul. Lubicz 46, ściśle współpracują w realizacji wielu zadań badawczych, stąd też nie dziwnego, że urządziły wspólnie podwójny jubileusz.

Sesja jubileuszowa uniwersyteckiego Instytutu odbyła się w dniu 29 września, w auli Collegium Novum UJ przy ul. Gołębiej 24. Zorganizowana przy współudziale Sekcji Historii Botaniki Polskiego Towarzystwa Botanicznego, miała charakter historycznego przeglądu dotychczasowych osiągnięć Instytutu. W czasie uroczystego powitania uczestników, rektor Uniwersytetu, prof. dr Aleksander Koj oraz dyrektor Instytutu Botaniki – prof. dr Adam Zajac, złożyli wyrazy podziękowania przechodzącym na emeryturę profesorom: prof. dr Annie Medweckiej-Kornaś i prof. dr Janowi Kornasiowi, uczonym znanym w kraju i za granicą ze swych wybitnych osiągnięć na polu geografii roślin i ochrony przyrody. W referacie Alicji Zemanek pt. *Osiemdziesiąt lat działalności naukowej Instytutu Botaniki UJ* przedstawiona została historyczna geneza głównych kierunków badawczych Instytutu. Do najważniejszych dyscyplin tzw. krakowskiej szkoły geobotanicznej należą: taksonomia roślin wyższych i fitogeografia. Podsumowania osiągnięć w tym zakresie dokonał Jan Kornaś. W następnych referatach scharakteryzowano osiągnięcia Instytutu w takich dziedzinach jak taksonomia i geobotanika roślin niższych (Maria Olech), ekologia (Anna Medwecka-Kornaś), cytologia i embriologia (Lesław Przywara) oraz paleobotanika (Danuta Zdebska). Na zakończenie Bogdan Zemanek omówił rolę Ogródu Botanicznego UJ w badaniach naukowych i dydaktyce. Po południu uczestnicy Sesji zwiedzili Ogród Botaniczny oraz Instytut Botaniki, w którym przygotowano wystawę publikacji, ilustrującą długoletnią działalność uniwersyteckiego ośrodka badań nad roślinami.

W ciągu trzech następnych dni (od 30 września do 2 października) trwały uroczystości jubileuszowe 40-lecia Instytutu Botaniki PAN, odbywające się w auli budynku Polskiej Akademii Nauk przy ul. Sławkowskiej 17. W referacie wprowadzającym dyrektor Instytutu, prof. dr Leon Stuchlik, scharakteryzował główne kierunki działalności tej placówki. Pozostała część obrad, zatytułowana „Botanika społeczeństwu” poświęcona była szerokim zagadnieniom relacji pomiędzy człowiekiem i szatą roślinną świata. Większość referatów w pierwszym dniu Sesji (30 września) dotyczyła bardzo ważnych we współczesnym świecie zagadnień środowiskowych: *Środowisko przyrodnicze Polski na tle Europy* (Krystyna Grodzińska); *Zagrożenie, ochrona i kształtowanie przyrody w rejonie Pienin* (Kazimierz Zarzycki); *Znajomość szaty roślinnej jako podstawa racjonalnej gospodarki środowiskiem Tatr i Podtatrza* (Zbigniew Mirek); *Ochrona krajobrazu kulturowego jako podstawa planowania*

przestrzennego na przykładzie Nowego Sącza i innych miejscowości Sądecczyzny (Jerzy Staszekiewicz). Zagadnienie migracji roślin, spowodowanej działalnością człowieka, omówił Jan Kornaś w wystąpieniu zatytułowanym *Pięć wieków wymiany flor synantropijnych pomiędzy Starym i Nowym Światem*. Interesujący problem wkładu botaniki w kulturę zaprezentował Romuald Olaczek. Referat z pogranicza archeobotaniki i historii botaniki pt. *Roślina i człowiek w średniowiecznym Krakowie* przedstawiły Krystyna Wasylińska i Alicja Zemanek. Obrady drugiego dnia sesji (1 października) rozpoczęła Magdalena Ralska-Jasiewiczowa referatem *Zmiany klimatu i ingerencja człowieka w środowisko naturalne w przeszłości zapisane w osadach laminowanych*. Ryszard Ochyra omówił jeden z ważniejszych problemów fitogeograficznych pt. *Dysjunkcje transantarktyczne w nowym świetle*. Problematyce roślin niższych poświęcone były prezentacje Jadwigi Siemińskiej (*Czy glony mają znaczenie praktyczne*), Marii Ławrynowicz (*Grzyby jako wskaźniki zmian ekologicznych*) oraz Alicji Skirgiełło (*Wkład Instytutu Botaniki PAN do mikologii polskiej*).

Na zakończenie Sesji uczestnicy zaproszeni zostali do Muzeum Przyrodniczego Instytutu Systematyki i Ewolucji Zwierząt PAN w Krakowie przy ul. Sebastian 9, na otwarcie wystawy poświęconej grzybom i porostom Polski i Antarktyki. Wystawa została zorganizowana przy współudziale pracowników obydwu instytutów Botaniki. Po południu odbyło się zwiedzanie Instytutu Botaniki PAN połączone z prezentacją posterów uzupełniających problematykę Sesji. W ostatnim dniu zjazdu (2 października) złożono kwiaty na cmentarzu Rakowickim na grobach profesorów szczególnie zasłużonych w historii botaniki krakowskiej, Władysława Szafera i Bogumiła Pawłowskiego. Dla osób zainteresowanych zorganizowano wyjazd do Stacji Terenowej Zakładu Ekologii Instytutu Botaniki PAN w Szarowie.

Alicja Zemanek
(Kraków)

HISTORIA GEOGRAFII I KARTOGRAFII NA XIX MIĘDZYNARODOWYM KONGRESIE HISTORII NAUKI (SARAGOSSA, 23–29 VIII 1993)

Zorganizowane przez Międzynarodową Unię Historii i Filozofii Nauki (ICHS) obrady Komisji Historii Geografii i Sekcji Historii Kartografii Kongresu odbywały się w budynku A i B Wydziału Medycznego przy ulicy Domingo Miral.

Tematem dwudniowego posiedzenia Komisji Historii Geografii była *Geografia w XIX i XX wieku*. Była ona zróżnicowana w zależności od osobliwości krajów, w których się rozwijała. Irlandka A. Buttimer ukazała rozwój geografii w swym kraju w kontekście walki o niepodległość, zaś Anglicy – w kontekście późnego darwinizmu (D. Livingstone) i późnej epoki imperialnej (J. Campbell). Uczestnicy z Ar-